

IŠNYKUSIEMS KAIMAMS ATMINTI

Kaimas, kurį įkūrė Grūšlaukės ubagai

(Pabaiga. Pradžia Nr. 28.)

Taip pat keturis filijinėje bažnyčioje krikštytus vaikus augino Juozapas ir Amelija Kusaitė Vičiuliai, susilaukę sūnaus Felikso (gim. 1899 01 15), dukterų Adolfinos (gim. 1897 11 23), Elenos (gim. 1901 06 26) ir Amelijos (gim. 1903 02 19). Tris vaikus Grūšlaukėje pakrikštijo Petras ir Barbora Zubytė Bendikai. Anksti mirusio pirmagimio Petro (gim. 1895 09 21) vardą jie suteikė antrajam sūnui (gim. 1897 02 08), o dukterį (gim. 1898 12 15) pakrikštijo Onos vardu.

Kitos paskutiniajame XIX a. ketvirtyje Ubagiškiuose įsikūrusios šeimos turėjo po 1–2 vaikus, krikštytus Grūšlaukės bažnyčioje. Antanas ir Ona Gričelytė Ruzgailos augino sūnus Antaną (gim. 1886 10 27) ir Joną (1891 05 04), Juozapas ir Petronėlė Daukantaitė Stropai – Antaną (gim. 1891 05 04), Kazimieras Bričkus (1846–1919) ir Joana Butkutė – sūnų Kazimierą (gim. 1888 03 08), Juozapas ir Ona Bendikaitė Skripkauskiai – sūnų Augustiną (gim. 1895 09 23), kuris 1928 m. sausio 7 d. Mažeikių bažnyčioje vedė Ceciliją Vilimaitę.

Nuo XX a. pradžios iki Pirmojo pasaulinio karo kaime gyveno Antanas ir Barbora Maksvyčiai, Antanas ir Marijona (?) Untuliai, Kazimieras ir Ona Jonkai, Antanas ir Barbora Drąsūčiai, Antanas ir Ona Preibytė Mockai, Jurgis ir Anastazija Budrikiai, Antanas ir Ona Narvilaitė Mockai, Jonas ir Monika Stonkai, Juozapas ir Elena Vičiuliai, Antanas ir Ona Kusai, Justinas ir Magdalena Stonkutė Liškūnai, Jonas ir Ona Budrikiai, Petras Kusas, Kazimieras Stonkus, Kazimieras ir Barbora Končiūtė Bričkai, našlys Antanas Mickus (1833–1910), nevedę valstiečiai Simonas Budrikis (1878–1913) ir Kazimieras Stonkus (1876–1909).

Jurgis Budrikis buvo kilęs iš Skuodo valsčiaus, o į Ubagiškius atsikėlė vedęs Anastaziją Gikaraitę, su kuria užaugino 4 vaikus – sūnus Joną, Pranciškų, Simoną ir dukterį Emiliją. Iš sutuoktinių pirmoji amžinybėn iškeliavo Anastazija, o 1907 m. vasario 10 d. mirė ir našlys. Jų palikuonis persekiojo džiova. 1913 m. sausio 9 d. ši liga pasiglemžė viengungio 35 metų sūnaus Simono gyvybę. 1914 m. gruodžio 11 d. mirė vyriausias sūnus, 55 metų Jonas, o kiek anksčiau – 1912 m. liepos 16 d., jo žmona, 50-metė Ona Drąsutytė-Budrikienė, palikė našlaitėmis dukras Oną ir Eleną.

Daugiausia – 10 vaikų – susilaukė Antano ir Onos Narvilaitės Mockų šeima. Joje gimė sūnus Antanas (1906 m.), Petras (1907 m.), Albertas (1911 m.), Tamošius (1912 m.), Stanislovas (1913 m.), Adolfas (1916 m.), dukros Bronislava (1914 m.), Ieva (1917 m.), Ona (1918 m.) ir Eugenija (1919 m.). Net 7 vaikais tėvai džiaugėsi neilgai. Petras mirė 1907 m. rugpjūčio 11 d., pabuvojęs šiame pasaulyje porą savaičių, vieno mėnesio Albertą kokliušas pakirto 1911 m. rugpjūčio 23 d., 4 mėnesių Stanislovas 1914 m. sausio 14 d. mirė nuo silpnumo, 6 mėnesių Bronislavos gyvybę 1915 m. vasario

Rusijos imperijos kariuomenės generalinio štabo 1895 m. parengto topografinio žemėlapiio fragmentas su Grūšlaukės apylinkės vietovėmis. Į šiaurės vakarus nuo Grūšlaukės miestelio pažymėtas Grūšlaukės Medsedžių (rus. Медседы-Грушлавка) kaimas ir po jo pavadinimu patikslintas kaimo vardas – Ubagiškiai (užrašytas iškraipytai – Obudiškiai, rus. Обудишкки).

Čersko (dab. Lenkija) Pirmojo pasaulinio karo belaisvių stovyklos kapinės, kuriose 1917 m. birželio 11 d. buvo palaidotas į vokiečių nelaisvę patekęs ir Čersko karo ligoninėje miręs Rusijos imperijos kariuomenės karys Pranas Daukantas iš Ubagiškių kaimo.

28 d. nusinėšė skarlatina, nuo kurios 1917 m. sausio 15 d. mirė ir 10 mėnesių Adolfas. 9 mėnesių Ievą 1917 m. gruodžio 23 d. uždusino kosulys, o tiek pat mėnesių išgyvenusi Ona 1919 m. balandžio 19 d. mirė nuo blusinės (tymų).

Antanas Mockus 1922 m. balandžio 11 d. su broliu Albertu (gim. 1882 m.), seserimis Barbora (gim. 1879 m.), Magdalena (1883 m.), Elena (gim. 1887 m.) ir Anastazija (gim. 1892 m.) į paskutinę kelionę Grūšlaukės kapinėse palydėjo 78-erių tėvą Juozapą Mockų. Deja, tų pačių metų lapkričio 23 d. nuo reumatizmo amžinybėn iškeliavo ir pats 53-eris Antanas Mockus. Porą metų panašlavusi, Ona Mockienė 1924 m. kovo 2 d. ištėkėjo už 22 metų juodadarbio Pranciškaus Benečio iš Grūšlaukės kaimo, kuris ėmėsi ūkininkauti jos ūkyje.

Septynis vaikus turėjo Antanas ir Barbora Bričkutė Maksvyčiai. Jų šeimoje augo dukterys Ona (gim. 1903 02 14), Barbora (gim. 1905 01 08), Petronėlė, sūnus Antanas, Juozapas, Kazimieras ir Leonas. 38-erių Barbaros Maksvytienės gyvybę 1918 m.

lapkričio 30 d. nusinėšė Kretingos apskrityje siautėjęs ispaniškasis gripas. Duktė Barbora 1936 m. vasario 18 d. Grūšlaukės bažnyčioje ištėkėjo už Jono Prišmonto.

Kazimiero ir Onos Kripaitės Jonkų šeimoje užaugo sūnus Kazimieras ir Antanas. Trečias sūnus Liudvikas (gim. 1904 11 04) neišgyveno, o duktė Ona (gim. 1908 m.) mirė 1917 m. balandžio 9 d. nuo džiovos. 55 metų šeimos galvą 1918 m. lapkričio 14 d. pakirto ispaniškasis gripas.

Jonas ir Monika Tarvydaitė Stonkai užaugino sūnus Kazimierą, Joną ir Juozapą. 70 metų sulaukusi Monika Stonkienė 1908 m. gruodžio 1 d. mirė, palikdama vyrą su vaikais našlauti.

Antanas ir Barbora Puškoriūtė Drąsūčiai Grūšlaukės bažnyčioje krikštijo dukrą Oną (gim. 1905 08 24), o Antanas ir Marijona (?) Beniušytė Untuliai – Eleną (gim. 1903 11 19), kuri 1927 m. vasario 8 d. toje pačioje bažnyčioje ištėkėjo už Felikso Paulauskio.

Trumpai truko Antano Mockaus ir Onos Preibytės santuoka. Jiedu susilaukė sūnaus Antano, tačiau

gimimo metu 25-erių mama Ona Mockienė 1907 m. sausio 17 d. mirė, palikdama vyrą ir sūnų vienu du.

1911 m. rugsėjo 14 d. mirė 78 metų našlė Ona Joskaidaitė-Drąsutienė-Kubilienė. Iš pirmosios santuokos su Antanu Drąsūčiu be motinos liko vaikai Antanas, Kazimieras, Stanislovas, Juozapas ir Ona, o iš antrosios santuokos su Juozapu Kubiliumi – sūnus Jonas.

Nuo 1914 metų Ubagiškiuose minimi Juozapas ir Zuzana Kripaitė Paplauskiai, Antanas ir Barbora Stropūtė Vaičekauskiai, Petras ir Kotryna Daukantaitė Mockai, Stanislovas ir Zuzana Stropūtė Drąsūčiai, Liudvikas ir Kazimiera Kairiai, Petras ir Kotryna Martinkai, Juozapas ir Elena Mockai, Juozapas ir Petronėlė Gričeliai, Juozapas ir Adolfina Drąsūčiai (rašoma – Drusūčiai), Antanas ir Elena Lekšaitė Sendrauskiai, Kazimieras ir Stefanija Jucaitė Daukantai, Alfonsas ir Salomėja Špogaitė Rėpšai, Antanas ir Zuzana Buivydai, Petronėlė Stropienė, mažžemiai Juozapas ir Barbora Vičiulytė Laureckiai, juodadarbis Vicentas Butė su žmona Petronėle, Barbora Gustienė (1838–1918), Mykolas Mockus (1849–1919), našlys Juozapas Vaičekauskis (1833–1918).

Juozapas Gričelis buvo vedęs Petronėlę Bauzytę, su kuria susilaukė dukrų Barbaros, Petronėlės ir Balbinos. Jis mirė 1916 m. liepos 12 d. būdamas 70-ties, o našlė amžinybėn iškeliavo 1917 m. kovo 1 d., sulaukusi garbaus 80 metų amžiaus.

Petras ir Kotryna Daukantaitė Martinkai užaugino vaikus Juozapą (gim. 1884 m.), Feliksą (gim. 1894 m.) ir Moniką (gim. 1889 m.). Pragyvenęs 70 metų, Petras 1914 m. lapkričio 1 d. mirė nuo senatvės, o jo žmonos Kotrynos gyvybę 1922 m. balandžio 9 d. atėmė plaučių uždegimas.

Juozapas Mockus su Elena Jonkute susilaukė 6 vaikų – Antano, Alber-

to, Barbaros, Elenos, Magdalenos ir Anastazijos. Elena Mockienė mirė 1916 m. balandžio 12 d., būdama 72 metų amžiaus, palikdama vyrą našlauti.

Iš Darbėnų valsčiaus atsikeles Liudvikas Kairys gyveno su žmona Kazimiera Almanaitė. Sulaukęs 40-ties, jis 1915 m. kovo 26 d. mirė nuo džiovos, palikdamas sūnų Liudviką, dukras Kazimierą ir Stanislavą.

Juozapas ir Adolfina Drąsūčiai užaugino sūnus Vinceną ir Juozapą. Susirgęs džiova, tėvas 1929 m. spalio 18 d. mirė, palikdamas ūkį našlei su sūnumis.

Jauna našlė tapo ūkininkė Petronėlė Čiunkaitė-Stropienė, kuri būdama 31-erių 1928 m. gegužės 8 d. antrąkart ištėkėjo už 32 metų Grūšlaukės ūkininkų sūnaus Pranciškaus Jonkaus.

Be teisėtoje santuokoje gimusių vaikų, Ubagiškiuose pasaulį išvydo ne vienas nesantuokinis kūdikis. Viena pirmųjų nesantuokinės dukters Onos 1891 m. sausio 16 d. susilaukė Liudvika Meškytė. 1895 m. nesantuokinį sūnų Stanislovą pagimdė Ona Kripaitė, 1896 m. Juozapą – Anastazija Kusaitė, o 1899 m. sausio 10 d. taip pat Juozapą – Barbora Butkutė. 1900 m. birželio 16 d. gimė nesantuokinė Petronėlės Gričelytės duktė Ona. 1906 m. spalio 6 d. nesantuokinio sūnaus Antano susilaukė Ona Mockutė. Juozapo Lekšiaus dukra Elena Lekšūtė 1912 m. pagimdė dukterį Bronislavą, o Ona Budrikytė 1914 m. – sūnų Motiejų.

Nesantuokinių vaikų likimai buvo įvairūs. Šešiolikmetis Stanislovas Kripas mirė 1911 m. lapkričio 24 d. nuo plaučių uždegimo, Bronislava Lekšūtė iškeliavo Anapilin 1912 m. rugsėjo 5 d., pragyvenusi 7 dienas, o Motiejus Budrikio gyvybę 1921 m. sausio 31 d. nusinėšė raupai. Užaugęs Juozapas Kusas tapo Ubagiškių ūkininku ir 1926 m. liepos 6 d. vedė to paties likimo Grūšlaukės krautuvininę, našlę, nesantuokinę Elenos Jonkaitės dukterį Moniką Jonkaitė-Kalniene. Ona Gričelytė užaugusi tapo siuvėja ir 1932 m. vasario 6 d. Grūšlaukės bažnyčioje ištėkėjo už dailidės Antano Vainoros-Pleikio (gim. 1904 08 10) iš gretimo Serapinų kaimo. Antanas Mockus tapo batsiuviu ir 1933 m. birželio 10 d. vedė 24-erių grūšlaukiškę Kotryną Bėrontaitę.

Suteikdami kūdikiams vardus, Ubagiškių gyventojai didele fantazija nepasižymėjo. Pirmagimiai gaudavo tėvo, motinos arba senelių, vėliau gimę – krikštėvių ir kitus tradicinius vardus. Iš jų išsiskyrė Pranciškaus ir Onos Stropų pirmagimė, kuri 1887 m. kovo 17 d. Grūšlaukės bažnyčioje buvo pakrikštyta Delicijos vardu. Tai retas, lotynų kilmės moteriškas vardas, kuriuo šiandien 27 pasaulio valstybėse, daugiausia angliakalbėse ir ispanakalbėse šalyse, vadinamos 3233 moterys.

Ypač retu vardu – Balbina jauniausią savo dukrą pakrikštijo Juozapas ir

(Nukelta į 6 p.)

Kaimas, kurį įkūrė Grūšlaukės ubagai

(Atkelta iš 5 p.)

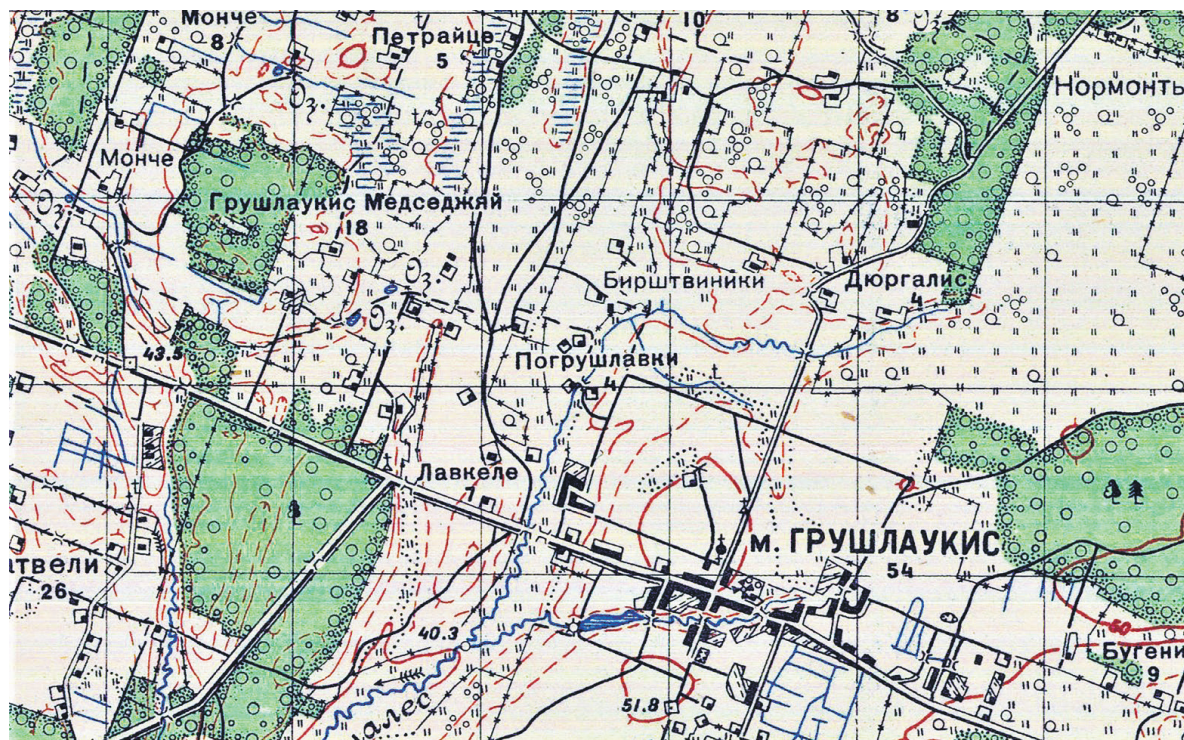
Petronėlė Gričeliai. Jis atkeliavo iš romėnų ir kildinamas iš lotynų kalbos žodžio „mikčiojanti“. Įdomu tai, kad nuo 1889 m. Balbinos vardas Lietuvoje buvo suteiktas tik dviem asmenims.

Juozapas ir Elena Vičiuliai vyriausiąją dukrą pakrikštijo šiam kraštui būdingo Domicelės vardo žemaičio ausiai neįprastu itališku variantu – Domitila.

Krikšto metrikų įrašai liudija, kad kūdikių krikštateiviais tapdavo tėvų artimieji – broliai, seserys, pusbroliai, pusseserės, o jų nesant – artimi kaimynai, geri pažįstami, įtakingi kaimo gyventojai. Panašu, kad XIX a. paskutiniajame ketvirtyje didžiausią autoritetą kaime turėjo Mykolas Padroštis, kuris tapo 7 kūdikių – Jono Kuso (1880 03 18), Anastazijos Gričelytės (1886 09 30), Petro Daukanto (1889 10 12), Mykolo Drąsučio (1889 11 14), Stefanijos Stroputės (1891 03 17), Jono Ruzgailos (1891 05 05) ir Onos Jonkutės (1893 01 29) krikštateivių. O štai Elenos Daukantaitės krikštateivis 1872 m. rugpjūčio 30 d. buvo kunigas Antanas Ližinas.

Mirties metrikų įrašai byloja, kad dauguma suaugusiųjų mirdavo nuo senatvės, sulaukę garbingo amžiaus. Nemažai gyventojų, ypač vaikų, gyvybių nusinešdavo įvairios ligos. Suaugusius dažniausiai kamavo džiova, rečiau – reumatizmas. Nuo džiovos mirė Petras Kusas (1854–1907), Antanas Leksius (1866–1910), Ona Budrikienė (1862–1912), Simonas Budrikis (1878–1913), Jonas Budrikis (1859–1914), Liudvikas Kairys (1875–1915), Ona Jonkutė (1908–1917), Juozapas Drąsutis († 1929 m.).

Tiek suaugusius, tiek vaikus kamavo 1918 m. Šiaurės vakarų Lietuvoje siautėjusi ispaniškojo gripo pandemija. Ubagiškiuose ji nusinešė mažiausiai 3 gyvybes: 20-mečio samdinio Domininko Mazalo, kilusio iš

Grūšlaukės Medsėdžių (rus. Грушлаукис Медседжяи) kaimo sodybų planas Raudonosios armijos 1939 m. parengtame Darbėnų apylinkių topografiniame žemėlapyje. Ubagiškiais vadinta dalis yra vakariniame kaimo pakraštyje.

Šlaveitų, 38 metų Barbaros Maksvytienės, 55 metų Kazimiero Jonkaus ir 4-mečio Antano Bričkaus.

Po Pirmojo pasaulinio karo Darbėnų–Grūšlaukės–Salantų apylinkėse siautėję plėšikai 1918 m. gruodžio 12 d. nužudė senyvo amžiaus (70–80 metų) Petronėlę Kusaitę.

Nemažas buvo vaikų mirtingumas. Įrašai liudija, kad didžioji dauguma šeimų neteko 1–3 mažamečių vaikų.

Neilgai gyveno Juozapo ir Elenos Gaubytės Vičiulių trys dukros. Pirmoji 1909 m. vasario 28 d. mirė trijų mėnesių amžiaus Stefanija. Trijų metų Domitilą 1910 m. lapkričio 5 d. palaužė skarlatina, o dviejų mėnesių Adolfiną 1911 m. rugpjūčio 31 d. – kokliušas. Tuo tarpu 24 metų sulaukusi vyresnioji duktė Elena 1930 m. vasario 25 d. ištekėjo už 30-mečio Latvelių ūkininko Stepono Riepšo. Sesers vestuvėse liudininku dalyvavo

brolis Juozapas Vičiulis.

Antanas ir Ona Kataržytė Kusai palaidojo keturis vaikus. Nuo skarlatinos 1911 m. gruodžio 4 d. amžinybėn iškeliavo pusės metų Ona, 1913 m. sausio 10 d. plaučių uždegimas nusinešė 6 mėnesių pirmojo sūnaus Antano gyvybę, 1914 m. rugsėjo 27 d. nuo silpnumo mirė 2 savaičių sūnus Feliksas, o 1919 m. vasario 16 d. – antroji motinos Onos vardu krikštyta 8 mėnesių duktė.

Jau minėta Antano ir Onos Narvilaitės Mockų šeima iš 10 gimusių 1907–1919 metais vaikų prarado net 7.

Dažniausiai vaikai mirdavo nuo silpnumo, kokliušo, skarlatinos, rečiau – tymų, vadinamų blusinėmis, raupų, vidurių (pilvo) ligų. Dažniausiai infekcinės ligos išplisdavo neprieklausiais metais.

Be anksčiau paminėtų mirusių

vaikų, nuo silpnumo 1914 m. mirė 4 mėnesių Uršulė Vaičekauskaitė ir 1 metų Anastazija Paplauskytė, 1918 m. – 5 mėnesių Antanas Drąsutis ir 1 mėnesio Juozapas Vaičekauskis, nuo skarlatinos 1915 m. – pusantų metų Bronislava Drąsutytė, nuo kosulio 1917 m. – pusės metų Monika Vaičekauskaitė, nuo vidurių ligos 1929 m. – 1 metų Juozapas Laureckis, nuo kitų ligų 1911 m. – pusės metų Justinas Liškūnas, 1913 m. – 9 savaičių Jonas Bričkus, 1918 m. – jo brolis, 4 metų Antanas Bričkus, 1919 m. – 1 metų Juozapas Laureckis, 1920 m. – 3 metų Adolfas Buivydas, pusės metų Monika Vaičekauskaitė ir Antanas Sendrauskis, 1921 m. – pusės metų Bronislava Rėpsaitė, 1922 m. – 4 mėnesių Antanas Mockus ir 4 savaičių Eugenija Daukantai-

tė, 1923 m. – 17 savaičių Kotryna Butaitė ir 1 metų Stanislava Sendrauskaitė. Įvykus nelaimingam atsitikimui, 1923 m. sausio 2 d. ugnyje sudegė Kazimiero ir Stefanijos Jucaitės Daukantų dvimetė dukrelė Stefanija.

Po Antrojo pasaulinio karo šalia Grūšlaukės ir Grūšlaukės Medsėdžių esančiuose miškuose veikė iš gretimo Knėžų (Kumpikų) kaimo kilusio ir Grūšlaukės bažnyčioje krikštyto Kazimiero Kontrimo vadovaujami Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanai. Jų gretas papildė Petras Daukantas iš Ubagiškių kaimo, žuvingas per susišaudymą su stribais ir enkavedistais Juodupėnų miške.

1946 m. rugpjūčio 24 d. Ubagiškių kaime Darbėnų stribai ir MGB kareiviai surengė pasalą, į kurią pakliuvo kaime nakvoję partizanai. Po susišaudymo į stribų ir enkavedistų rankas pateko sunkiai į galvą sužeistą Kardo rinktinės štabo ūkio skyriaus viršininko pavaduotojas, Širvydo kuopos ūkio skyriaus viršininkas Aleksas Jonkus-Pilypas Laimė, kilęs iš netoliese esančio Dirgalio kaimo, bei partizanas Pranas Apželtis-Mėnulis. Leisgyvį Aleksą Jonką stribai Darbėnuose žiauriai nukankino – supjaustė pjūklų. Praną Apželtį enkavedistai išvežė į Klaipėdos kalėjimą, o iš jo – į Rusijos lagerius.

Sovietmečiu Grūšlaukės Medsėdžių kaimas su Ubagiškiais ir Petkynais vėl prarado savarankiškumą ir buvo prijungtas prie Grūšlaukės. Tačiau žmonės nepaisė valdžios pareigūnų sprendimų ir toliau gyvenvietę ir buvusias jos nausėdijas vadino tradiciniais vardais. Sovietinė kolektyvizacija ir melioracija kaimą sunaikino. Šiandien buvusius Ubagiškius mena Grūšlaukės kaimo Miškų gatvė.

Julius KANARSKAS
Istorikas, Kretingos muziejus